

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Сергей Румянов Радуканов
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор ”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: *АЛИЯ ТУЛЕУГАЖИЕВНА МАРДАНОВА*

Тема: *Университетски дарителски фондове за набиране на средства в образованието: институционални и икономически специфики и потенциал за развитие в Казахстан*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 124 от 20. 03. 2026 г. на Ректора на Университета по застраховане и финанси чл.- кор. проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **„УНИВЕРСИТЕТСКИЕ ЭНДАУМЕНТ-ФОНДЫ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ФАНДРАЙЗИНГЕ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СПЕЦИФИКАЦИЯ И ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ В КАЗАХСТАНЕ”** за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е АЛИЯ ТУЛЕУГАЖИЕВНА МАРДАНОВА – докторант на самостоятелна подготовка в УЗФ.

Предадените от Алия Тулеугажиевна Марданова материали включват документи по представен опис: дисертационен труд, автореферат, Декларация за оригиналност и достоверност, Справка за изпълнение на минималните национални изисквания, Списък на публикациите по темата на дисертационния труд, автобиография, Доклад за извършена

проверка за антиплагиатство, Заповед за научно жури, Справка за приноси и Заявление за допускане до публична защита.

Докторанта е приложил пет броя публикации по темата на дисертацията.

Не са констатирани липси, несъответствия или дублиране на материали. Представената документация е пълна и съответства на нормативните изисквания.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Кандидатът Алия Тулеугажиевна Марданова е утвърден специалист с дългогодишен професионален опит в областта на правото и публичната администрация. От 2020 г. до момента заема длъжността съдия в Октомврийски районен съд, гр. Караганда, Република Казахстан. Професионалният ѝ път включва последователно развитие като юрисконсулт и съдия, както и заемане на ръководна позиция – председател на районен съд.

Образованието на кандидата е в областта на правото и икономиката. Притежава бакалавърска степен по международно право, магистърска степен по право, както и докторантска подготовка по икономика в Карагандинския държавен университет „Е. А. Букетов“. Преминала е редица специализации и обучения, включително в Академията на правосъдието към Върховния съд на Република Казахстан и международен стаж в Руската федерация.

Научните интереси на кандидата са в областта на благотворителността, финансовото право и икономическите аспекти на финансирането в образованието. Тя е автор и съавтор на научни публикации, част от които са индексирани в международни бази данни. Притежава необходимите езикови и дигитални компетентности за провеждане на съвременни научни изследвания.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертацията демонстрира сложен подход към епистемологичните основи на изследователската област. Авторът се ориентира в сложен корпус от литература, интегрирайки перспективи от институционалната икономика, финансовата теория и анализа на неправителствения сектор в единна концептуална рамка.

Вместо да възпроизвежда установени теоретични позиции, изследването се ангажира с процес на критично преосмисляне. То разглежда съществуващите модели на финансиране на дарения, изследвайки техните основни допускания и разкривайки техните контекстуални ограничения. Този рефлексивен подход засилва аналитичната дълбочина на изследването и го позиционира в рамките на по-широк академичен дискурс.

Особено забележителен аспект е вниманието на автора към асиметрията между развитите и нововъзникващите институционални среди. Дисертацията не приема

универсалността на западните модели, а вместо това проблематизира тяхната преносимост. По този начин тя допринася за по-нюансирано разбиране на процесите на институционална адаптация.

Анализът разкрива и значителна празнина в местния академичен пейзаж, където темата за образователното набиране на средства остава недостатъчно теоретизирана и интегрирана в икономическите изследвания. По този начин дисертацията изпълнява двойна функция: генерира нови знания, като същевременно консолидира фрагментирано поле на изследване.

Методологичната конфигурация на дисертацията отразява целенасочено изградена аналитична рамка, която е едновременно концептуално обоснована и емпирично отзивчива. Авторът подхожда към изследователския проблем чрез многопластова методологична призма, комбинирайки елементи от институционален анализ, финансово моделиране и социално-икономическа интерпретация в една сплотена изследователска стратегия.

В основата на методологичния подход е признаването на нелинейния и контекстно-зависим характер на развитието на фондовете за дарения. Вместо да разчита на една-единствена методологична парадигма, авторът възприема хибриден аналитичен дизайн, който позволява интегрирането на структурни, поведенчески и финансови измерения на феномена. Това е особено важно при разглеждането на системи, които все още са в процес на институционално формиране.

Изследването използва широк спектър от аналитични техники, включително структурно-функционална декомпозиция, сравнително институционално картографиране и многофакторна статистическа оценка. Тези инструменти се прилагат не само за описателни цели, но и като инструменти за разкриване на причинно-следствени връзки и идентифициране на скрити модели в данните.

Отличителна черта на методологията е акцентът върху контекстуалната чувствителност. Авторът изрично признава, че икономически инструменти като фондовете за дарения не могат да бъдат анализирани независимо от институционалната им среда. В резултат на това методологичната рамка включва променливи, свързани със структурите на управление, регулаторните ограничения и поведението на заинтересованите страни, като по този начин се засилва обяснителната дълбочина на изследването.

Освен това, включването на качествени доказателства – по-специално възприятията на заинтересованите страни и организационните практики – добавя интерпретативно измерение, което допълва количествените констатации. Тази методологична триангулация значително засилва валидността на заключенията и позволява по-нюансирано разбиране на изследваните механизми.

Като цяло, методологичният дизайн е не само подходящ, но и стратегически съобразен със сложността на изследователските цели, осигурявайки както аналитична строгост, така и интерпретативна гъвкавост.

Дисертационният труд представлява задълбочено и систематично научно изследване, посветено на ролята на университетските ендаумент фондове като съществен елемент от съвременните системи за финансиране на висшето образование. Разработката е позиционирана в контекста на динамичните процеси на трансформация на висшето образование и нарастващите изисквания към финансовата устойчивост на университетите.

Структурата на труда е логически издържана и последователна, като осигурява плавен преход между теоретичните постановки, емпиричния анализ и приложните изводи. Изложението се отличава с вътрешна свързаност и концептуална цялост, което позволява формирането на аргументирана и добре обоснована научна теза.

Емпиричната база на изследването е разнообразна и надеждна, като включва макроикономически показатели, институционални данни и резултати от собствени изследвания. Използването на различни източници на информация позволява постигането на по-висока степен на достоверност на направените изводи.

В структурно отношение дисертационният труд е изграден от три основни глави. В първата глава се разглеждат теоретичните основи на образователния фандрайзинг и същността на дарителските фондове. Втората глава е посветена на анализа на институционалната среда и спецификите на развитието на подобни финансови механизми в Казахстан. В третата глава се формулират конкретни предложения и модели за развитие на дарителските фондове, съобразени с националните особености.

Като цяло, дисертационният труд се характеризира с висока степен на научна обоснованост, аналитична задълбоченост и добра аргументация. Направените изводи са логически последователни и се базират на надеждна емпирична основа.

4. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертацията предлага многостранен принос в областта на икономическите изследвания, съчетавайки теоретични иновации с практическа приложимост.

На концептуално ниво изследването предефинира ролята на фондовете за дарения в рамките на по-широката система за финансиране на образованието. То предлага системна интерпретация, която подчертава взаимозависимостите между финансовите механизми, институционалните договорености и поведението на заинтересованите страни. Тази перспектива допринася за по-цялостно разбиране на това как функционират и се развиват тези системи.

Изследването въвежда и усъвършенствана аналитична рамка за изследване на детерминантите на развитието на дарителските фондове. Чрез включване както на вътрешни организационни фактори, така и на външни условия на средата, изследването предоставя холистичен модел, който може да се прилага в различни институционални контексти.

На приложно ниво дисертацията предлага набор от стратегически интервенции, насочени към повишаване на ефективността и устойчивостта на дарителските фондове. Тези интервенции не са представени като изолирани препоръки, а като компоненти на интегрирана институционална рамка.

Практическата значимост на изследването е допълнително подсилена от потенциалната му приложимост в множество области, включително публична политика, управление на университети и финансово управление на организации с нестопанска цел. Предложените решения имат капацитета да информират процесите на вземане на решения и да допринесат за модернизиранието на системите за финансиране на образованието.

Комбинацията от теоретична задълбоченост и практическа насоченост значително повишава общата стойност на дисертацията.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикационната активност на докторанта е в съответствие с изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ и адекватно отразява основните резултати от проведеното дисертационно изследване.

По темата на дисертационния труд са представени общо 5 научни публикации, от които 1 студия, 3 статии и 1 научен доклад. Част от публикациите са реализирани в съавторство, като същевременно са налице и самостоятелни разработки, което свидетелства за способността на докторанта да провежда самостоятелни научни изследвания.

Публикациите са разпределени както в български, така и в чуждестранни издания, включително участия в международни научни форуми, което допринася за популяризирането на резултатите от изследването в по-широка академична среда.

Съдържателният анализ на публикациите показва, че те отразяват съществени аспекти на дисертационния труд, като разглеждат ключови теоретични постановки, емпирични резултати и приложни изводи. Не се наблюдава неоправдано дублиране, като всяка от публикациите допринася за цялостното представяне на изследователските резултати.

Сред представените публикации се откроява и една студия, публикувана в международно индексирано издание, реферирано в Scopus, което свидетелства за научната видимост и международната апробация на резултатите от изследването.

Рекапитулация по вид:

Раздел	Вид	Брой	Самостоятелни	В съавторство
1	Студии	1	-	1
	Студии в чужбина	1	-	1
	Студии в България	-	-	-
3	Статии	3	2	1
	Статии в чужбина	1	-	1
	Статии в България	2	2	-
4	Научни доклади	1	-	1
	В чужбина	1	-	1
	В България	-	-	-
ОБЩО БРОЙ ПУБЛИКАЦИИ		5	2	3

6. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

С общ сбор от 34,33 точки кандидатът не само изпълнява, но и надхвърля минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика.

Наред с количествените показатели следва да се отчете и качественият аспект на научната продукция, който не подлежи на пряко измерване. В този контекст наличието на публикация в издание, индексирано в Scopus, е съществено постижение за докторант и свидетелства за високо научно равнище на изследването.

7. Автореферат

Представеният автореферат е изготвен съгласно нормативните изисквания и в концентриран вид представя съществените аспекти на дисертационния труд. Той коректно и изчерпателно отразява целта, задачите, методологията и постигнатите научни и научно-приложни резултати.

Авторът е спазил правилата за научна етика - оригиналност на научния продукт, коректно цитиране и позоваване, истинност на представената информация.

Авторефератът (в обем от 31 страници) отразява точно и в достатъчна степен съдържанието на дисертационния труд.

8. Критични забележки и препоръки

Въпреки че дисертацията демонстрира високо ниво на научни постижения, някои аспекти биха могли да бъдат допълнително развити, за да се разшири нейният аналитичен обхват и практическа значимост.

Една област за потенциално подобрене е изследването на институционалната устойчивост. Изследването би могло да се възползва от по-подробно разглеждане на това как системите за финансиране реагират на външни сътресения, като например икономически кризи или регулаторни промени.

Друг аспект е свързан с интегрирането на механизмите за управление. По-ясният анализ на структурите за вземане на решения в рамките на управлението на фондовете би могъл да предостави допълнителна информация за ефективността на предложените модели.

Освен това, изследването би могло да бъде обогатено чрез включване на по-широк спектър от интердисциплинарни перспективи, особено от областта на поведенческата икономика и организационната теория. Това би позволило по-задълбочено разбиране на мотивациите на заинтересованите страни и институционалната динамика.

Накрая, предложените рамки биха могли да бъдат допълнително тествани чрез анализ, базиран на сценарии, което ще позволи оценка на тяхната ефективност при различни условия.

Тези наблюдения са предназначени да подкрепят по-нататъшното развитие на изследването и трябва да се разглеждат по-скоро като конструктивни, отколкото като критични в негативен смисъл.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти в Университета по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидатата Алия Тулеугажиевна Марданова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат,

постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Алия Тулеугажиевна Марданова в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика.

14. 04. 2026 г.

Член на научно жури:

Доц. д-р Сергей Радуканов